

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1992/16
Karar Sayısı : 1992/17
Karar Günü : 3.3.1992
R.G. Tarih-Sayı :14.05.1992-21228

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Gümüşhacıköy Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 26.4.1961 günlü, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 17.5.1979 günlü, 2234 sayılı Yasa ile değişik 60. maddesinin Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 31. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY :

20 Ekim 1991 günlü milletvekili seçimi için yasal izin alarak seçim bürosu kuran sanıkların bu büroların herkesçe görülebilecek ön tarafına cam üzerine ve açığa afiş ve duvar ilânları astıklarının zaptetme tutanaktan, sanıkların ikrarı ve emanete kayıtlı afiş ve ilânlardan anlaşılması üzerine haklarında 298 sayılı Yasa'ya aykırılık suçundan 16.9.1991 günlü iddianame ile kamu davası açılmıştır.

Yapılan yargılama sırasında, Cumhuriyet savcısı tarafından, 298 sayılı Yasa'nın sanıklara uygulanacak 60. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş, sanıkların da katıldığı bu iddiayı ciddi bulun mahkeme Anayasa Mahkemesi'ne başvurma karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ :

A- iptali istenen Yasa Kuralı :

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un iptali istenen değişik 60. maddesi şöyledir :

Duvar ilânı ve afişle propaganda yapma yasağı : MADDE 60.- (Değişik : 17.5.1979-2234/1 md.)

Umuma açık veya herkesin görebileceği açık veya kapalı yerlere afiş veya duvar ilanı asmak suretiyle seçim propagandası yapılamaz.

B- İlgili Yasa Kuralı : .

298 sayılı Yasa'nın konuyla ilgili kuralı da şudur :

Propaganda serbestliği ve süresi :

MADDE 49.- (Değişik : 25.8.1961-356/1 md.)

Seçimlerde propaganda, bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir.

(Değişik : 10.9.1987-3403/1 md.) Propaganda, oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlar ve oy verme gününden önceki günün saat 18.00'inde sona erer.

C- Dayanılan Anayasa Kuralları :

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin iptal istemini dayandırdığı Anayasa kuralları şunlardır :

1. "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçla belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2. "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

3. "MADDE 26.- Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sim olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasağa aykırı yazılı veya basılı kağıtlar, plâklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri usulüne göre verilmiş hâkim karar üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınan merciin emriyle toplattırılır. Toplatma kararını veren merci bu kararın, yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir. Hâkim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz."

4. "MADDE 31. - Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzelkişilerin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.

Kanun, 13 üncü maddede yer alan genel sınırlamalar dışında bir sebebe dayanarak, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince yapılan ilk inceleme toplantısında; ilk inceleme raporu, başvuru karan ve ekleri, iptali istenilen Yasa kuralıyla dayanılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve ilgili öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

298 sayılı Yasa'nın "propaganda serbestliği ve süresi" başlıklı değişik 49. maddesinde, seçimlerde propagandanın bu kanun hükümleri dairesinde serbest olduğu belirtildikten sonra, "propaganda, oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlar ve oy verme gününden önceki günün saat 18.00'inde sona erer" hükmüne yer verilmiştir. Aynı Yasa'nın değişik 60. maddesinde ise, umuma açık veya herkesin görebileceği açık veya kapalı yerlere afiş veya duvar ilânı asmak suretiyle seçim propagandası yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.

iki maddenin birlikte incelenmesinden 60. maddede düzenlenen propaganda yasağının ancak 49. madde ile belirli "propaganda süresi" içinde geçerli olabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle 20.10.1991 günlü milletvekili seçimleri için 10.11.1991 gününde başlayan propaganda süresi dışında 13.9.1991 gününde meydana gelen olaya, 298 sayılı Yasa'nın iptali istenen değişik 60. maddesi uygulanamaz.

Bir mahkemenin Anayasa'ya aykırı görerek iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne götüreceği yasa kuralının bakmakta olduğu davada uygulanacak kural olması, Anayasa'nın 153. maddesinin birinci ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının gereğidir. Bu zorunluluğa aykırı başvuruların kabulü olanaksızdır. Bakmakta olduğu davada uygulanması söz konusu olmayan bir kuralın iptalini istemeye mahkemeler yetkili değildir.

İtiraz yoluna başvuran yerel mahkemenin istemi bu nedenle reddedilmelidir.

SONUÇ :

Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrası ile 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi karşısında uygun bulunmayan İtirazın başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, Güven DİNÇER ile Servet TÜZÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3.3.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU

Üye

Haşim KILIÇ

Üye

Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1992/16

Karar Sayısı : 1992/17

Özel nitelikteki bazı tür cezai hükümlerin uygulanması belirli hukuk rejimleri içinde mümkündür. Bu tip cezai hükümleri düzenleyen kanunlardaki fevkalade ve zaman sınırlı hukuki rejimlerin yürürlüğe konulması ile bunların getirdiği cezai yaptırımlar uygulanabilirlik kazanırlar. Milli korunma, sıkıyönetim ve olağanüstü hal uygulamalarını düzenleyen yasalar bu konuda örnek gösterilebilirler.

Seçimleri düzenleyen yasalardaki cezai hükümlerin bir bölümünün süreklilik göstermesine karşın bir bölümü de yalnız yasalarla tesbit edilen seçim süreleri içindeki olaylarla sınırlı olarak uygulama alanına sahiptirler.

Bir ceza kuralının zaman içindeki uygulanabilirliğini ve türünü tartışmak toplum adına ceza verme yetkisini kullanarak karar veren ve o hükmü uygulayan mahkemeye ve yargı düzenine aittir.

Anayasa yargısında uygulanacak kural kavramı, hukuki uyuşmazlığın çözümündeki temel kural anlamındadır. Ceza mahkemesinin uygulayacağı kural, propaganda yasağıdır. Bu yasağın seçim süresi ile sınırlı olup olmadığı türünde bir yorum, ceza yargılaması ile ilgili bir konudur. Anayasa yargısında uygulanacak kural araştırması anlamında bile olsa davayı karara bağlayacak mahkemenin yerine geçerek ceza davasının sonucunu tayin edecek tarzda karar verilemez.

Seçimi düzenleyen yaptırımların bütünü içinde uyuşmazlık konusu olayda mahkemece bir mahkûmiyet karar verilebilir veya verilmeyebilir. Ancak, hükme esas olan kural iptali istenen kuraldır.

Bu sebepten iptali istenen kuralın uyuşmazlıkta uygulanacak kural olmadığı yolunda verilen karara karşıyız.

Başkanvekili

Güven DİNÇER

Üye

Servet TÜZÜN